

Oslo 30. november 2020

Høringsinnspill til regjeringens nasjonale handlingsplan for FNs bærekraftsmål

Bibliotek og bærekraft = sant!

Norsk Bibliotekforening ønsker å gi følgende innspill til regjeringens handlingsplan for FNs bærekraftsmål:

Generelt om bibliotek og bærekraft

Biblioteket er en samfunnsinstitusjon som står for demokratiske verdier som retten til kunnskap og informasjon, utdanning, kultur, ytringsfrihet og personlig integritet. Bibliotekenes tilbud fokuserer på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes samfunnsmandat berører bakgrunnen og fundamentet for alle FNs bærekraftsmål som eksempelvis god utdanning, mindre ulikhet, god helse, likestilling og fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner.

Bibliotek fremmer generelt likestilling og inkludering gjennom sine frie tilganger og demokrati gjennom å være åpne møteplasser. Bibliotek er trygge steder for jenter og kvinner som av ulike grunner opplever sosial kontroll og gir tilgang til å bruke informasjons- og kommunikasjonsteknologien.

Gratisprinsippet gjør bibliotek lett tilgjengelig og gir brukerne tilgang til kompetanse og ulike aktiviteter uten kostnader. Bibliotek er den mest besøkte kulturinstitusjonen i kommunene og har i tillegg høy tillit i alle lag av befolkningen.

Folkebibliotek finnes i hver kommune og er en del av et nasjonalt biblioteksystem sammen med Nasjonalbiblioteket og fylkesbibliotekene hvor hver aktør har sitt mandat og oppgaver. Skolebibliotek er en del av Opplæringsloven, integrert i det nye læreplanverket og skolens pedagogiske virksomhet. Universitet- og høgskolebibliotek eies og drives av læringsinstitusjonene og forvalter vitenskapelige kunnskapskilder til forskning, læring og formidling innenfor alle fagfelt.

Bibliotekenes samfunnsmandat og bibliotek som institusjon oppfyller nesten alle FNs bærekraftsmål bare ved å gjøre jobben sin. Bibliotekene har hatt delekultur i mer enn 150 år. Alle disse punktene gjør bibliotek til en svært aktuell plattform for å nå FNs bærekraftsmål.

Målgruppe og mål: *Hvem skal handlingsplanen rette seg mot og hva skal vi oppnå?*

Handlingsplanen bør vise hvordan beslutningstakere på alle nivå, både nasjonalt, fylkeskommunalt og kommunalt skal arbeide for å nå bærekraftsmålene. Foreningen støtter regjeringens uttalelse om at FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for all samfunns- og arealutvikling i de kommende årene.

Innretning: *Hvordan bør vi legge opp selve dokumentet for at det skal bli et nyttig verktøy for næringsliv, sivilsamfunn, akademia og offentlig sektor?*

En oppbygging som fokuserer på målene og hvor tiltakene er tverrfaglige og sektorovergrepene. Skal målene nås er det viktig med samarbeid på tvers av faglige og byråkratiske skiller.

Problembeskrivelse: *Hvilke utfordringer står i veien for å nå bærekraftsmålene i Norge innen 2030? Hvilke dilemmaer møter din sektor, og hvordan skal vi løse disse dilemmaene?*

Ressurser er alltid en utfordring. Kunnskap om hva bibliotekene kan bidra med, sammen med tydelige bestillinger fra beslutningstakere er helt nødvendig. Medvirkning både fra brukere og ansatte er en forutsetning for å lykkes med tiltak.

Ansvar for bibliotekfeltet er delt mellom kultur og kunnskap og ses ofte ikke som et helhetlig fagfelt. En mer helhetlig politikk vil styrke samhandling på tvers mellom type bibliotek og bidra sterkere til borgernes nytte av bibliotekene.

Måling/rapportering: *Hvordan kan handlingsplanen bidra til bedre måling og rapportering i din sektor?*

Regjeringen bør innhente relevant statistikk for å se på oppnåelse av bærekraftsmålene. Nasjonalbiblioteket henter inn statistikk for bibliotek og statistikken bør settes i sammenheng med relevante bærekraftsmål. Som statens organ for bibliotekutvikling bør Nasjonalbiblioteket legge til rette for forskning og metodeutvikling i bærekraftarbeidet. Relevante indikatorer for å synliggjøre bibliotekenes effekt i samfunnsutviklingen vil bidra til å sette bærekraftsmålene inn i en bibliotekrelevant kontekst.

Tiltak: *Hvilke konkrete forslag til tiltak bør regjeringen vurdere i handlingsplanen?*

- Egne prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket til gjennomføring av FNs bærekraftsmål.
- Mer tverrfaglig samhandling mellom ulike typer bibliotek.
- Gi enklere tilgang til fjernlån av digitale ressurser fra UH-bibliotek til andre typer bibliotek.
- Statlig finansiering av nasjonale lisenser jf. Helsebiblioteket.no vil gi fri tilgang til kunnskap og kompetanse til alle. Dette er mer økonomisk og mindre ressurskrevende totalt.
- Gi alle typer bibliotek større muligheter til å spre og formidle forskningsresultater.

Annet: *Andre innspill til handlingsplanen?*

Bruke bibliotekenes muligheter til å bidra til å nå målene innenfor 1) utrydde fattigdom, 3) god helse og livskvalitet, 4) god utdanning 5) likestilling mellom kjønnene 8) anstendig arbeid og økonomisk vekst 9) innovasjon og infrastruktur 10) mindre ulikhet 11) bærekraftige byer og samfunn og 16) fred og rettferdighet og velfungerende institusjoner.

Økte forskjeller og økt fattigdom skjer også i Norge. Bibliotek motvirker barnefattigdom og bibliotek har fått tilført fattigdomsmidler i større byer. Et bibliotek er fritt tilgjengelig for alle barn. Bøker lånes gratis, men også tiltak som lesekampanjen [Sommerles](#) inviterer barn til å

delta i meningsfulle fritidsaktiviteter - uavhengig av lommeboka.

Bibliotek og skolebibliotek bidrar til leseengasjement hos barn og unge. Forskning viser at leseengasjement hos elever i skolen er med på å utjevne sosiale skiller. Bibliotekenes arbeid med lesestimulering i sommerferien og andre ferieperioder er med på å opprettholde leseferdigheter og -hastighet gjennom perioder med skolefri og er et viktig virkemiddel for skolene.

Stadige flere er ensomme i Norge. Kommunen kan bruke bibliotekets ulike kulturelle aktiviteter bevisst for å skape møteplasser og motvirke ensomhet og utenforskap som igjen bidrar til en bedre folkehelse. På biblioteket kan en bare være, uten plikter og krav og uten å betale noe. Lesing og litteratur hjelper oss å forstå andre og forstå oss selv. Biblioterapi er utvalgt lesning som middel for å bedre helsen. «Shared reading» er et konsept der man leser høyt i mindre grupper og deler opplevelsen av teksten.

Vi vet at en styrking av skolebibliotekene vil styrke elevenes informasjonskompetanse, digitale kompetanse, leseferdigheter og leseforståelse. Livslang læring-perspektivet er også viktig, og bibliotekene er viktige bidragsyttere, blant annet gjennom å være en uformell læringsarena og kunnskapsformidler.

Bibliotekene bidrar også med tiltak som digital læring, språkkaféer for minoritetsgrupper og folkeverksteder. UH-bibliotekene har en grunnleggende rolle innen forskningsstøtte og en del av den vitenskapelige infrastrukturen for forskeres tilgang til kvalitetssikrede og oppdaterte kunnskapskilder.

En videre utvikling av bibliotekene vil fremme borgernes myndiggjøring. Bibliotekene er naturlige møteplasser i kommunene og gjennom biblioteklovens formålsparagraf skal bibliotekene legge til rette for, og stimulere til dialog, ytringsfrihet og nye perspektiver. Bibliotek er demokratihus slår Nasjonal bibliotekstrategi fast. Demokratiperspektivet står sentralt når bibliotekene vektlegger tilbud som gir innbyggerne tilgang til kvalitetssikret informasjon og forskning. Bibliotekene har som åpne arenaer gode forutsetninger for å utvikle samfunn som er inkluderende, trygge og bærekraftige. Biblioteket er folkeopplysning og motvirker ekskludering og parallellsamfunn, kompetanse som vil være viktig for samfunnet framover.

Ved å følge opp arbeidet med å utvikle bibliotekene som en arena for debatt, formidling og kulturopplevelser vil byer og bosettinger ha gode forutsetninger for å utvikle samfunn som er inkluderende, trygge og bærekraftige.

Med vennlig hilsen
Norsk Bibliotekforening

Vidar Lund /s/
leder